

Per què, Anton?

“En l’adversitat, el suïcidi és una acció heroica”. Aquesta frase lapidària, pesant, inquietant, la tenies gravada al pap, Anton, mentre pujaves encegat al castell de Burriac un dia de primers de juliol de 1906. L’adversitat era la teva pròpia vida, encara en la plenitud dels 23 anys que tenies. 23 anys només i ja l’havies viscuda amb pocs matisos, amb daltabaixos continuats. Ja havies tastat el sabor amarg de la frustració i se t’havia fet llarga la vida i massa feixucs els versos no escrits encara. La teva és una història del fracàs de la literatura encara no esdevinguda. Com una gran farsa poètica, només vas treure el cap i ens vas deixar uns quants versos, que apuntaven maneres... però eren massa pocs, Anton, massa pocs.

Des dels expectants primers poemes d’encara adolescent a les teves amistats reusenques, t’havies anat forjant una personalitat autòctona: t’havies creat un personatge esbossat com una autèntica obra d’art en si mateixa. El poeta salvatge, com t’agradava que et diguessin, tenia arrels sortides del més profund de la terra treballada entre marges de paret seca i en camps de secà plens d’oliveres però mancats de lletres. El poeta salvatge, aquest personatge extravagant amb barretina i amb aires de poeta de poble que et vas inventar, feia ombra als teus propis versos tot i que, en contrapartida els aixoplugava de les primeres crítiques que reberes. No sabrem mai on començava la figura que vas crear i on acabaven els versos sortits de dins teu. En tu, la identitat i l’obra eren objectes ben distants i confusos.

Tots, els de casa i el teus amics més literats, pensaven que eres més pagès que poeta. I segurament tenien raó perquè treballaves la terra millor que esculpies versos. La teva personalitat agresta, rural, et va modelar com un personatge que despertava curiositat: una figura, un creador que estava per sobre de la seva encara curta obra. Fet i dret, vas guanyar-te l’escalf dels teus amics i es va anar teixint, al teu voltant, una aurèola de transcendència, d’una mística rural que potser et va acabar passant factura. Els teus versos, puerils, fins i tot naïfs, naixien del treball diari amb l’aixada en mà al mas del pare. Per això potser, l’absoluta senzillesa del traç poètic d’arrel, la bellesa del vers despul·lat, la virginal innocència del text sense cap llaç intel·lectual, van arribar a admirar als teus amics propers.

Però el teu personatge no era pas el de la teva poesia. Tu et veies com un heroi romàntic a qui els versos no responien, a qui la ploma traïa i la crítica no perdonava. En aquesta dissort, però també en l'anar i venir de viatges sense massa compromís a França i Itàlia (què en tragueres d'anar-hi si només volies tornar?), en la incomprensió paterna i també, val a dir-ho, en els mals d'amor per alguna mossa de Vilassar (ai, que ja t'ho deien...), et vas trobar en un camí sense sortida. Ofegat dins d'un got d'aigua, més aviat. Eres la imatge desconsolada de l'espera. L'espera d'una inspiració que no arribava, d'una empenta d'uns crítics que no t'eren plàcids, d'un reconeixement d'uns literats que et deien inculte... massa pes per a la teva ànima sensible predisposada a la desgràcia. Només tenies 23 anys i el teu esperit romàntic, de llums contrastades, estava guiat més pels racons obscurs que no pas pels cels clars.

En els teus últims dies, el masover que et va acollir allà al Maresme, en Quim -que era home amb certes vel·leïtats artístiques-, t'intentava animar. Feia dies que et veia capcot i moix. Un cop acabada la jornada, quan el sol ja comença a pondre's, et burxava intentant que reprenguessis els teus escrits. T'animava perquè no deixessis d'escriure versos i la poesia et tornés el somriure perdut, la innocència dels teus primers versos. La "paraula viva", tan en voga llavors gràcies a aquell poeta de Sant Gervasi anomenat Maragall, potser et redimiria o, almenys, et retornaria el caliu. I tu, Anton, bé que te l'escoltaves i li agraïes aquelles mostres de consol però aquell delit per escriure, aquella brasa interna que escalfa la inspiració feia temps que l'havies perduda. Els pocs versos que vas escriure en aquell mas dispers entre Vilassar i Premià, van acabar rebregats marge avall. Potser no era aquella la teva terra? Tot i l'aire mediterrani, enyoraves el camp de Tarragona i la font pregonada dels teus orígens?

Els pocs amics que et quedaven -d'aquelles joves promeses de les lletres amb qui havies compartit xerrades i trobades a la Reus de final del XIX- encara els visitaves de tant en quant. Però suposo que ja tampoc no era el mateix. Els versos marcits ja no tenien cabuda en l'esperit encara jove i lluitador d'uns joves poetes afamats de glòria literària. El teu personatge, el de poeta salvatge, que tant havia modelat la teva personalitat, havia perdut el subjecte. El poeta ja no era tal. El salvatge ja només era un pagès que treballava la terra i vivia del record d'una foguera interior. El poeta havia

estat bandejat i la teva curta producció artística no havia estat prou reconeguda com creies merèixer.

En fi, ara ja no només ens queda el teu record i un parell de llibres... Aquella pujada final al castell de Burriac me l'imagino moguda per acords dissonants, per núvols atapeïts i per una mar desencaixada. Perquè en l'espera d'una mort anunciada no m'hi caben les flautes ni melodies belles sinó l'agitació i la tensió de les cordes de violes estripades. L'heroi romàntic viu entre tempestes i llamps que espetarregaven pels voltants, i un pluja densa i una boira enganxada a les roques que no deixa veure perquè abraça i ofega al mateix temps. I l'Anton, foll, encegat, vençut per la circumstància, sentia aquella veu interior que l'empenyia a fugir d'aquell món a que s'enfrontava. Els seus versos desclosos es desfeien en plena pujada al castell i s'igualien les rimes entre les roques del camí. Els alexandrins baixaven riera avall cap a la mar. Potser allí, des del seu camp de Tarragona natal, els seus pares algun dia els veurien reflotar tot mirant la immensitat blava.

La torbació era gran perquè l'escapada final així ho requeria. L'últim gran poema no seria escrit sinó viscut fins a les últimes conseqüències... però per què, Anton? Per què no vas aixecar el cap abans de tancar-te en aquella cisterna per respirar el carbur letal? Per què vas deixar-te vèncer tan jove? Per què no vas permetre que els teus versos maduressin en l'escalfor de la vida tranquil·la al mas lluny de la pressió de la ciutat i dels crítics que malveïen tot el que venia de fora la capital? Per què no vas deixar que la teva ànima pagesa progressés en el que sabia fer, en treballar la terra i així, com quan s'adoba les plantes, aquells brins de paraules que niaven dins teu anessin rebrotant? Per què no vas voler desplegar al vent la personalitat del poeta salvatge que havies anat bastint?

Anton, potser aquell dia tràgic de juliol et va faltar aixecar el cap, trastornat com estaves, aliè a tot dissigni mundà i només pensant en un més enllà alliberador. En aquell racó de món que bé vas triar, hauries pogut trobar la serenitat que et faltava. El mar, el camp, la inspiració segur que no trobaries una font per on encaminar la teva volguda vida d'artista.

He somniat tantes vegades, Anton, en les teves últimes hores que sovint, en la il·lusió, en el somni, t'he dibuixat de nou. T'he reescrit el personatge. He canviat el teu destí...

Esbufegant, el cap cot, la mirada torbada... en un moment de parada en la teva cursa folla cap a la teva cita amb la mort, vas aixecar el cap i vas contemplar la vista. Ja no era el dia tempestuós de novel·la romàntica, sinó un dia esplèndid amb un sol càlid de juliol. Cabrera als peus, la mar radiant, la primavera ja vençuda per un esplendorós estiu. I un bri d'aire portat de no sabem on, que se't feia sentir dins. I els teus pensaments foscos, encesos, de cop rebien una bafarada d'aire nou. Una brisa amb un altre to, amb una altra veu. I no val la pena viure-la aquesta vida? I no et podries il·lusionar en un entorn així? Sempre obtús, sempre amb el cap al terra, sempre buscant els versos en el més profund, potser no havies pujat prou amunt com per tenir perspectiva de l'entorn que t'acollia. I no n'era de bonic aquell paisatge? I no seria potser, en la seva contemplació, que trobaries la llum que li faltava als teus poemes?

En el meu somni, en aquell dia esplèndid de juliol l'Anton canviava el rumb de la seva vida. Aquells negres pensaments es van veure capgirats per una força interior renovada. La visió del castell, les muntanyes llunyanes, la mar amiga... s'adonava que potser s'estava equivocant: no era el deixar-se vèncer l'obra que el portaria a la posteritat. I me l'imagino girant cua. Girant cua i refent el camí per tornar amb l'ànima descol·locada però de nou amb brots de vitalitat. Amb ganes d'arribar a casa i agafar la ploma i el quadern i tornar-ho a intentar. I escriure sobre allò que havia sentit o potser sobre el castell de Burriac, o la vista de Cabrera o qui sap... qui sap com se li manifestaria aquella força interior que li havia aparegut del no-res.

La il·lusió sempre hi és. Tanmateix, el desfer camins per canviar les realitats que ens fan mal és condició humana. Penso això des de la impotència de voler escriure un nou passat mentre deixo un ram de flors a la seva tomba. L'Anton, l'Anton Isern i Arnau, malauradament, no va alçar el cap aquell dia de juliol de 1906.